

KIRJASTON ÄÄNIMÄISEMA
- VIIHTYISYYTTÄ, SUUNNITTELUA, KITKAA

MERI KYTÖ (TAMPEREEN YO), 25.10.2018

ÄÄNIMAISEMA

- on kuultu tai kuunneltu ympäristö
- koostuu
 - puheesta, musiikista, teknologian ja luonnon äänistä
 - ääni on käytännöllisesti katsoen liikettä eli toimintaa
 - äänistä, jotka eivät kanna kuulijalleen informaatiota
 - äänistä, jotka välittävät informaatiota / tietoa
 - äänistä, joita kuulija itse tekee
- on pääosin ihmisen toiminnan tuottamaa
- merkityksellistyy suhteessa kuulijaan
 - kulttuuri, elämäntilanne, ikä... > äänimaisemakompetenssi

ÄÄNIMAISEMA

- arvo ja merkitys ovat kulttuurisidonnaisia
- Usein esitettyjä argumentteja:
 - "hyödyllisyys"
 - Keskittymistä tukeva työympäristö toimistossa
 - "tasa-arvoisuus"
 - Ekologinen tasapaino, demokraattinen tasapaino
 - "terveellisyys"
 - Musiikkiterapia, yörauhan sääntö kerrostaloissa
 - "luonnollisuus"
 - Pikkulintujen laulu, virkistysalueet
 - "vaarallisuus"
 - eristyshuoneet, ääniaseet, altistuminen salakuuntelulle
 - "miellyttävävyys"
 - Sateen ropina pärekatolle, puheen sorina kahvilassa, valtameren kohina

ÄÄNIMAISEMA

- Useita yhtäaikaisia ominaisuuksia
 - affektiivinen eli tunteisiin vaikuttava
 - kognitiivinen eli tiedonkäsittelyyn ja -muodostamiseen liittyvä
 - kommunikatiivinen eli viestinnällinen
 - kulttuurinen eli merkityssuhteita rakentava
 - symbolinen eli edustaa jotain itsensä ulkopuolista

KIRJASTON ÄÄNIMÄISEMA

Miltä kirjastot kuulostavat?

<https://soundcloud.com/user-467556812/sets>

- toiminnan taso (lainaaminen, lukeminen, tapahtumat, askeleet, puhe)
- eri käyttäjäryhmät (lapset/nuoret/aikuiset/vanhukset tai muut ryhmät)
- eri ajat (aamut, illat, viikonloput tai kesät, talvet, tenttikaudet)
- välineet ja teknologia (digitaaliset laitteet, kännykät, ovet, ilmastointi, äänentoisto)
- materiaalit (lattiamateriaalit, verhoilut)
- akustiset ominaisuudet (kaiku, eri tilojen äänieristys)

- akustiset ongelmat
 - "sairaanhoitoa"
- äänimaisemasta huolehtiminen
 - "terveydenhoitoa"
- Henkilökunnan työympäristö: työhyvinvointi
- Äänimaiseman suunnittelu
 - Millaiset ovat **hyviä** kirjaston äänimaisemia?

ARKKITEHTONINEN HISTORIA

- Muutos monumenttimaisista museo- ja varastotiloista vapaa-ajan hyötyrakennuksiksi ja avoimiksi kulttuurikeskuksiksi (Aaltonen 2010)
- "Public library" -aate 1920-luvulla
 - Tilojen julkinen ideologia näkyi avohyllyinä, joissa oleviin kirjoihin kansalaiset pääsivät suoraan itse käsiksi ilman kirjastonhoitajan apua.
 - Avoimen pohjakaavan omaksuminen
 - kirjaston luonteen muuttumista > asiakkaiden kurinalaisuus
 - Ääniympäristön läpikuultavuus: ajatus tasa-arvosta, jonka tavoitteena on ollut saada "kaikkien ääni kuuluviin" ja osallistumaan kulttuurin ja sivistyksen käyttöön ja luomiseen
 - Ideologian muutos: ihmisen puheäänien kuuluvuus kirjastossa ei enää vertaudu hänen tasa-arvoiseen asemaansa yhteiskunnassa

AVOTOIMISTOAKUSTIIKKA?

- Uusi julkisten sisätilojen äänimaisemaideaali, kotoisuus
- Kaupunkitoimistokulttuuri (ks. Haapakangas 2014)
 - taito keskittyä ja sietää sosiaalisuutta jopa siihen asti, että toisten läsnäolo ja sosiaalinen paine on keskittymisen ehto
 - työskentelyetiketti, joka muodostuu muun muassa hienovaraisesta käyttäytymiskoodista jolla viestitään halukkuutta kommunikaatiosta pidättäytymiseen
 - kuulokkeiden käyttö
- Huom! Kirjastoissa työskentelevistä kaupunkitoimistolaisista ei muodostu yhteistä, päivittäin samaa työskentelyetikettiä noudattavaa joukkoa
 - Kaupunkitoimistomaista työskentelyetikettiä noudattavia on kuitenkin jo kirjastojen asiakaskunnassa

PUHE, HABITUAATIO JA SOPEUTUMINEN

- Puheen kuuleminen vaikuttaa häiritessään kognitiivisiin toimintoihin, kuten oppimiseen, tarkkaavaisuuteen ja ongelmanratkaisuun. Häiriintyminen riippuu myös kuulijan suhtautumisesta häiriöön ja siihen, onko hänellä mahdollisuuksia tai halua kompensoida haittaa omaa toimintaansa muuttamalla. (Haapakangas 2014.)
- Kaksi tapaa: habituaatio ja sopeutuminen
 - Habituaatio on kognitiivista: häiritsevä ääni huomataan ja sitten se unohtuu
 - Sopeutuminen taas edellyttää tietoista stressinhallintaa, toimintaa asiantilan parantamiseksi ja tunteiden käsittelyä
 - Sopeutumisen tukemiseksi on tärkeää sopia yhteisistä äänellisistä säännöistä

MAHDOLLISUUS TAUSTAKUUNTELUUN

- Ääniympäristöön tottuminen
 - Keskittyessään esim. lukemiseen ihmisen huomiotasoa ja kiinnostus ympärillä kuuluviin ääniin laskee
 - taustakuuntelu (Truax 2001)
 - habituaatio: aivot oppivat vähitellen vähentämään reagointia samanlaisena toistuvaan, tutuksi tulleeseen ärsykkeeseen, kun äänen häiritsevyys kognitiiviseen suoritukseen lakkaa tai kun tietoisuus äänestä vähenee
- Keskittymiseen vaadittavan ääniympäristön ei tulisi välttämättä olla täysin äänetön, vaan nimenomaan tasainen ja ennakoitava
 - Monet kuuntelevat työskennellessään tuttua musiikkia tai viihtyvät kahviloissa tasaisen ihmisvilinän keskellä juuri tästä syystä
 - Avotoimistoihin suositellun taustahälyn korkea taso liittyy osaltaan taustakuuntelun mahdollistumiseen
 - Tieteellisten kirjastojen erikoisuus tässä asiassa

YMPÄRISTÖ-MILJÖÖ-MAISEMA

- Pascal Amphoux'n (1993, ks. Hellström 2001) menetelmällinen EMP-malli
- **Ympäristön diagnosointi:**
 - tilallisten ja ajallisten äänellisten ominaisuuksien havainnointia
 - tilan suojelemista meluhaitoilta ts. Äänilähteiden säätelyä ja kontrollointia sekä äänieristyksen lisäämistä
 - tarkoituksena on kerätä määrällistä ja laadullista aineistoa ääniympäristön ominaisuuksista ja puolustaa sitä haitallisilta tekijöiltä
- Äänen funktiot, "tarpeellisuus" vaikuttaa häiritsevyyteen
- Ei-toivottujen äänien määrittely
 - Päätelmät haittaavasta äänestä tulee perustella myös tilan sosiaalisilla ja kulttuurisilla riippuvuussuhteilla

• Miljööön hallinta

- hyvänä pidettyjen laatujen vahvistaminen
- tilassa toimivien ihmisten tiedon lisäämistä hyvinvointia ja toimivuutta lisäävistä ominaisuuksista
 - koostuu mikrososiaalisten ristiriitojen hoitamisesta ja eriävien mieltymysten kuuntelemisesta ja ratkaisusta
- ensisijaisena tekijänä turvallisuus ja äänellisen kommunikation esteettömyys
- Pitää sisällään myös poliittisia ulottuvuuksia, koska se koskee sosiaalisen vuorovaikutuksen sääntelyä

• Maiseman luonti

- Ääniympäristön toiminnallista ja esteettistä suunnittelua
- ammattimainen, valosuunnitteluun verrattavissa oleva äänellinen suunnittelu
- ihmisten tietoisuuden lisääminen äänellisen ympäristön toiminnallisista, suunnittelullisista ja esteettisistä ominaisuuksista

KYSYMYKSIÄ TEILLE

1. Mikä on kirjastosi toiminnallinen profiili ja äänellisen käyttäytymisen etiketti?
 - Tulkintakehyksen valitseminen
2. Mitkä ovat äänellisesti (toiminnallisesti) haasteelliset alueet ja ajat?
 - Ongelmien havaitseminen, tunnistaminen ja erottelu
3. Miten ongelmallisiin äänimaisematilanteisiin ja asiakaspalautteeseen reagoidaan?
 - Työhyvinvoinnin parantaminen, työnjaosta sopiminen

LÄHTEET & LUKEMISTA AIHEESTA

- Sahavirta, Harri & Meri Kytö 2017. Yleisten kirjastojen muuttuva äänimaisema. Kirjassa *Muuttuvat suomalaiset äänimaisemat*, toim. Uimonen, Kytö & Ruohonen. Tampere University Press (e-kirja: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0382-2>)
- *Yleisten kirjastojen muuttuva äänimaisema*, raportti & aineistot: www.kirjastot.fi/aanimaisema
- Amphoux, Pascal et al. 1991. *Aux écoutes de la ville: la qualité sonore des espaces publics européens, méthode d'analyse comparative*. CRESSON, IREC: Institut de Recherche sur l'Environnement Construit.
- Aaltonen, Hanna 2009. Kirjavarastosta olohuoneeksi: yleisten kirjastojen tilojen historiaa. Teoksessa *Suomen yleisten kirjastojen historia*. Helsinki: BTJ-kustannus.
- Haapakangas, Annu 2014. Toimisto, meluinen työpaikka? Teoksessa *Huutoja hiljaisuuteen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hellström, Björn 2003. *Noise design. Architectural modelling and the aesthetics of urban acoustic space*. Göteborg: Bo Ejeby förlag.